

Колесник Ю. Ю.

гр. ФіК м/с-14

«Східноєвропейський національний університет
ім. Л. Українки»

Науковий керівник- к.е.н., доцент Цимбалюк І.О.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Україна, як будь-яка інша держава, не може існувати без доходів, необхідних для виконання покладених на неї функцій. Головним джерелом формування доходів є податкові надходження. На сьогодні основну фіскальну роль серед платежів, що формують вітчизняну податкову систему, виконують непрямі податки, частка надходжень від яких у структурі зведеного бюджету України є найбільшою.

Непрямі податки (податки на споживання) – податки, що обчислюються на основі цін або фізичних характеристик товарів та послуг, розмір яких безпосередньо не залежить від доходів платника, а визначається за вартісними або кількісними характеристиками здійснюваних ним оподатковуваних операцій. При непрямому оподаткуванні формальним платником є продавець товару (робіт, послуг), що виступає посередником між державою й споживачем цього товару, тоді як останній виступає реальним платником податку.

В Україні система непрямих оподаткувань включає податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок та мито.

Податок на додану вартість (ПДВ) – форма акцизу, яка зберігає переваги багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування усіх ступенів руху товару, але одночасно ліквідує його основний недолік – кумулятивний ефект.

Акцизи являють собою непрямі податки на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, які включаються до ціни цих товарів (продукції).

Мито – це вид митного платежу, що стягується з товарів, переміщуваних через митний кордон держави [3].

Психологічно непрямі податки сприймаються платниками легше, ніж прямі, адже вони приховані в ціні, тому в момент сплати покупець не завжди усвідомлює, що сплачує податок [1].

Погоджуючись із думкою М. Кучерявенка до особливостей сучасних непрямих податків можна віднести:

- розмежування формального та реального платників податків;
- непрямі податки включаються в ціну реалізації товару;
- непрямі податки диференціюють складові податкового обов'язку, розподіляючи їх між формальним і реальним платниками;
- об'єктом оподаткування при непрямому оподаткуванні виступає вартість обороту;
- законодавчо закріплено підстави перекладення податку з реального платника на формального [2].

Проаналізувавши наведені вище ознаки непрямих податків на нашу думку до позитивних ознак можна віднести, те що непрямі податки включаються в ціну товарів і тому менш помітні для їх платника – кінцевого споживача. Розмежування формального і реального платників означає, що реальний платник (кінцевий споживач) здійснює оплату податку при купівлі товарів, тому йому не потрібно хвилюватися за сплату податку до бюджету, адже її здійснює формальний платник – продавець товарів.

Непрямі податки характеризуються стійким надходженням до бюджету. Збільшення їх обсягу знаходиться в інтересах держави, що найпростіше і швидше забезпечити через підвищення ставок. Разом з тим, різке зростання податкового навантаження на споживання може спричинити зниження його обсягів та зменшити податкові надходження. Таким чином, непрямі оподаткування є важливим засобом впливу на обсяги споживання населення та на економіку держави в цілому.

Зазначене обумовлює необхідність проведення виваженої політики встановлення їх складу, ставок, механізму нарахування і сплати [5].

При вмілому використанні, непрямі податки можуть бути ефективним засобом регулювання економіки. Регулюючий вплив непрямих податків реалізується через ряд притаманних їм особливостей.

По-перше, непрямі податки є прибутковими, так як оподатковують товари широкого вжитку.

По-друге, так як непрямі податки охоплюють товари громадського споживання та послуги, а зупинити процес споживання товарів та послуг неможливо, то існує висока вірогідність їх повного або майже повного надходження.

По-третє, непрямі податки зручніші для кінцевого споживача. Вони не потребують накопичення значних сум, їх зручно сплачувати і територіально [6].

По-четверте, непрямі податки суттєво впливають на саму державу. Використовуючи всі свої можливості та інструменти, вона повинна забезпечувати певні умови для розвитку виробництва та сфери послуг, так як чим більше обсяг реалізації тим більші надходження до бюджету [4].

Також непряме оподаткування крім переваг має ряд суттєвих недоліків:

- регресивність непрямих податків (частка сплаченого податку в доходах малозабезпечених верств населення може перевищувати аналогічний показник для верств населення які одержують високі доходи);

- коливання надходжень (надходження від непрямих податків, що знаходяться в залежності від розміру споживання, природно, повинні коливатися відносно розширення або звужування споживання, що залежить від зростання або спаду благополуччя, поживлення або криз тощо);

- непрямі податки в умовах розвинених ринкових відносин обмежують розмір прибутку підприємництва, так як в умовах конкуренції не завжди можливе підвищення ціни на величину непрямих податків, особливо у випадках підвищення ставок цих податків [6].

- велика кількість пільг із сплати непрямих податків ускладнює систему їх адміністрування.

Проаналізувавши переваги і недоліки непрямого оподаткування можна зробити висновок, що непрямі податки відіграють важливу роль у національній економіці, вони є не лише головним джерелом наповнення державного бюджету, але й ефективним інструментом впливу на суспільне виробництво та споживання населення. Непряме оподаткування в сучасних умовах повинне стимулювати економічний розвиток країни, сприяти залученню інвестицій, розвитку приватного бізнесу, сприяти зниженню податкового тягаря, забезпеченню сталих надходжень до державного бюджету. Однак система непрямого оподаткування містить ряд недоліків і потребує подальшого вдосконалення. На нашу думку напрямками вдосконалення є: вдосконалення законодавства, ліквідація неефективних пільг, запровадження диференційованих ставок, налагодження своєчасного відшкодування ПДВ, покращення процесів адміністрування непрямих податків. Дані заходи дозволять наблизитися до такої моделі податкової системи, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні явища.

1. Сідельникова Л.П. Податкова система: [навч. посіб.] / Л.П. Сідельников, Т.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. – К.: Ліра-К, 2013. – 424 с. 2. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права : в 6 т. Т. 3. Учение о налоге / Н.П.Кучерявенко. – Х. : Легас; Право, 2005. – 94 с. 3. Податковий кодекс України від 23.02.2012 № 4453-VI (4453-17) [Електронний ресурс]. - режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 4. Ясеновська Т. Б. Історія становлення оподаткування в Україні: ретроспективна періодизація та національні досягнення / Т.Б. Ясеновська // Фінансова система України. Збір. наук. праць. – Острог: Вид-во нац. ун-ту" Острозька академія", 2011. – В 15. – С. 117-124. 5. Цимбалюк І.О. Особливості визначення податкового навантаження на рівні держави та регіону / І.О. Цимбалюк, О.О. Міщанчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – №3(2). – С. 101–106. 6. Климків Ю.О. Переваги та недоліки непрямих податків в Україні. 2011 ЛНУ імені Івана Франка, Екф – 41 с.